שתי מדות פרק עשירי מנחות צב.

מסורת הש"ס

א) שקלים ב"ב מ"ג, ב) תמורה כ., ג) [תוספתא פ"י ה"ג ע"ש], ד) [לעיל מז: ס"ת], ה) שבועות יב: חולין קלא: יומא סח., ו) ל"ל נסכיהן. ל"ק, ז) ל"ל דהשתא טלון בשתמכפרין מי. ל"ק, ח) ל"ל ישראל דידה השעיר והכהנים דידה הפר. ל"ק, ט) ל"ל הן כפר. ל"ק, י) ל"ל הוא פר. כ) נ"מ ושעיר המשתלח, ל) נ"מ, מ) נראה דל"ל חוץ מסל אלים ולכם לא היה מוחם כו', נ) ויקרא ד, ס) נמדבר טו, ע) שם טז, פ) תוי ל"ל לא מקרו פרטים ולחי מפלים. ג) ויקרא נח, ק) שם, ר) ל"ל יש. ל"ק, ש) ל"ל מוכרח. ל"ק, ת) ל"ל כי עזרה, א) [ל"ל יומא פ:].

תורה אור השלם

1. וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר: ויקרא טז לג
2. וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר לפני יי ושחטו את הפר לפני יי:
ויקרא ד טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשעיר המשתלח בשאר עבירות דבר רבי יהודה: (ב) שם וכשם שידיר וכו' ולר' שמעון: (ג) רש"י ד"ה שמר רחלה וכו' לפי שאין נסכין דאילים שיין: (ד) ד"ה ולמן שעיר עבודת כוכבים וכו' כל המצות הכ"ל ותו"כ ת"ה אלא מהרבן מלומר בנסכן החי הש"ד ומה"כ מ"ה ולמן שעירי עבודת כוכבים ומכ"ש דבר מעינו מפר העלם דבר של צבור וקשיא דר' שמעון אדרבי שמעון:

רבינו גרשום

נסכי רחלה בכמה יין צריכה היה רוצה לנכותו אם היינו מפרישים בין גדולה לקטנה; ואמרי' ליה מתני' היא בבכ' שקלים אבא חוחמות היו במקדש וכתוב עליהן עגל זכר גדי כו' גדי משמש עם נסכי צאן בין גדולה בין קטנה בין זכרים בין נקבות נסכיהן שוה חוץ משל אילים. מי שהוא מבקש נסכים הולך אצל יוחנן שהוא הי' מכוונה על החוחמות; ושעירי ע"ז דילף מעיני בעיני כפר העלם דבר היינו פר הבא על כל המצות; א"ל ר' יהודה אף זה אהרן וכניו מתכפרין, בו עם הצבור וסמיכה בבעלים היא; וכפר את מקדש הקדש זה היה אחר שגמר כל הזאות והיה גוטל מדם השעיר הנעשה בפנים וכדם הפר וסכסר על טוהאת מקדש וקדשיו בין דלפני לפנים בין דהיכל בין דעזרות כהנים והקהל והלוים הושוו שמתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עבירות ובין דמתכפרין בו הכהנים הויא סמיכה בבעלים (והיינו) ואזדא ר' יהודה לטעמיה דאמר אין מתכפרין בו ולא הויא סמיכה בבעלים; ור' שמעון הא דאי קתני ברייתא דהושוו כלומר שמתכפרין בשעיר; לא הושוו. רבנו כפרה ובל חד וחד ברנפשיה כהנים בפר ישראל בשעיר כדקתני כשבועות אחד כהנים ואחד ישראל ואחד כהן משיח מתכפרין בשאר עבירות בשעיר המשתלח בין בין ישראל לכהנים ומה' בין ישראל לכהנים ומה' הא דאי הושוו דבני בפרה ניהו. לכך היוסו לומר שהם שם נמלט בפרה כין בטוהאת מקדש כין בשאר עבירות מיהו לא חד וחד מכפר ברנפשיה. אלו נפר ואלו בשעיר (שם).

שיטה מקובצת

א) בבכה ואמרינן ליה מתניתין היא גדי: ב) בין רעל הכהנים כבשמעון ועל: ג) ברנפשיה. פירוש לרבי יהודה. זה הפי' הוא מרבנן סבוראי: ד) כדקתני (בשבועות): ה) מקדש וקדשיו רש"ש אומר ודאשר נמחק:

עין משפט נר מצוה

מב א מי' פ"ג מהל' מע"ק הלכה ד:
מג ב מי' פ"ג מה' שה הלכה י:
מד ג מי' שם הלכה י:
מה ד מי' שם הלכה ט:
מו ה מי' פ"ח מהלכות תמורה הלכה ה:

מוסף רש"י

והיורשה סומך. על קרבן אחיו שהפרישו אחיו בחייו ולא הספיק להקריבו עד שמת ומימר. יוכל שהמיר קרבנו שהפריש אחיו בחייו שתמותתו תמורה (תמורה ב:). במדבר. מעני כ' קמיכות לגבור, פר העלם דבר של צבור דמסיב (ויקרא ד) ומסמכו זקני העדה, ישעיר המשתלח דמסיב (שם טז) ומסמך אמיכות אחר שני ידיו ונו' שתי אמיכות מלבור הוא ותו ליכא שום סמיכה לגבור (לעיל מב:). וכפר את מקדש הקדש. בעבודת פר ושעיר של יום הכפורים כתיב. המכפרת על טומאת מקדש וקדשיו זה לפני ולפנים. על טומאה שחרעה לפני ולפנים כגון נטמא לפני ולפנים ושהה כדי שהתחוללה דמחיתה. ליה על שהיתו דמתכפרים בפרק שני (לקמן דף קח:) (שבועות יא) כפר בדמים הללו על טומאת שחרעה לפני ולפנים, אם נטמא אדם שם בטומאה ולון בה ידיעה כפוף אבל היה ליה ידיעה מתחלה וילקינן מקרבי בפ"ק דשבועות (דף יד:) שעיר זה תולה עליה לכנגן מן היסורין כל שיודע לו ידיעה בעלמה ויורד (יומא סא.). זה היכל. על טומאה שחרעה בהיכל (שם). מובח כמשמעו. על טומאה שחרעה לאדם בטומאה ושהה כדי שהתחוללה שאם שיעור שהיה לפי שטמאה בטומאה (שם) על מי שנגע בטומאה בטומאה בלא חיוב מקדש כגון נטמא בטומאה בעבד בלא שהיה ליון בלון טומאת מקדש. דהיכל דעזרה כעזרה קו"ל בשבועות (דף טו.), הלכה למשה מסיני בלא חתיכה (חולין קלא.). יכפר. אלו העזרות. על טומאה שחרעה בעזרה בעזרה על הכהנים שבגנו ונמנטו בתחתים בעזרה וכן ליים ישראלים ובכהנים קרבי יחיר קדרים (שם). הושוו כולן לכפרה אחת שמתכפרין בשעיר המשתלח. בהא יכפר בחדא דאור כהנים ליים ישראלים מלמד שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות, ולאלו בטומאת מקדש וקדשיו ליכא למימר דבאיר שהיר הפר מכפר על הכהנים ושעיר הפנימי על ישראל (שבועות שם). הושוו כולן בהא יכפר בחדא הכהנים ליים ישראלים, ובטומאת מקדש וקדשיו לא אפשר לאמיתן שהיר הפר מכפר על הכהנים ושעיר הפנימי מכפר על ישראל ונחיה בפרה הוסיו מלמד שכולן מתכפרים בידיו של שעיר המשתלח בשאר עבירות כדרי' יהודה (יומא פט.). ר' שמעון אומר כשם שהם שעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל שבעבודה על טומאת מקדש וקדשיו. בלא שום ידיר שהיר אין שום ידיר בשעיר הפנימי (שבועות שם). כך דם הפר. בלא ידיר מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו (יומא שם) כך דם הפר לבדו בלא ידיר מכפר על הכהנים בטומאת מקדש ואחיה ליה ידיר הפר לשאר עבירות (שבועות שם). הא דאי הושוו. בכפרה אחת יאי בשאר עבירות לא הוסיו מאלו הוסיו הושוו דבני בפרה ניהו. לכך היוסו ללמוד שם נמלט בפרה כין בטומאת מקדש כין בשאר עבירות מיהו לא חד וחד מכפר ברנפשיה. אלו נפר ואלו בשעיר (שם).

שיטה מקובצת

ו) ת"ר פר שנון סמיכה כו' והשאר נמחק: ז) שאין נסכי שיין לנסכין דהני שהאיל דיה טעון שליטת הדיין לעשרון: ח) ונותן לו מעות על: ט) דהושוו כולם שמתכפרים: י) הפר כדקתני בשבועות: יא) למימר איסכא (א"ר) משום דאי אמרת בשלמא לדבות שעיר נחשון ניחא אלא כו' וחיבות חי למעט שעיר נחשון שעיר ליש ונמחק:

נסכי רחלה בכמה. יין היא צריכה שהיה רוצה לנכותו אם היינו מפרישים כין זכר לנקבה. ע"א כין רחלה לבכשה. ואמרינן ליה מתני' היא בתמכת שקלים תרגבא מוחמות היו במקדש עגל זכר גדי מוחמת גדי משמש נסכי לאן שמאוחו מוחם שכתוב עליו גדי היו ליקחין נסכים לקרבן לאן כין גדולים כין קטנים כין זכרים כין נקבות הכיינו נמי לבכשה ורחמה דכולן נסכיהן שוין חוץ משל אילים אלא היו טלון משם לעורך נסכי אילים לפי שאין ז' נסכין (ז) שוין לנסכין דהני דבכבש היה טעון רביעית הכין לעשרון אחד. מי שהיה מבקש נסכים הלך אצל יוחנן הממונה על החוחמות ונותן (ח) על נסכיו ונותן לו מוחם והולך אצל גזבר הממונה על היין ונותן לו מוחם והוא נותן לו נסכים: **מתני' היורש סומך.** על קרבן אביו לאחר מיתת אביו: **ומביא נסכים.** שהיה אביו מייב להביא עם הזבח: **ומימר.** שיכול להמיר בקרבן אביו כאביו: **גמ'** וזה. שעיר המשתלח אהרן וכניו סומכין כו ולא בעלים ולא היא סמיכה: **אמר לו.** רבי יהודה לא זה אהרן וכניו מתכפרים עם הצבור וסמיכה בבעלים היא: **וכפר את מקדש הקדש זה כו'.** אחר שגמר כל ההזאות והיה טובל מדם הפר ומדם השעיר הנעשה בפנים ומכפר על טומאת מקדש וקדשיו שהיתה בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף כין לפני ולפנים כין דהיכל כין דעזרות ומכפר גם השעיר על ישראל ודם הפר על הכהנים: כהנים והקהל הלוים הושוו שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות וכיון דמתכפרין בו הכהנים הויא סמיכה בבעלים: **ור' שמעון אומר.** לוותר דכשם שמתכפרין בשעיר הנעשה בפנים וכו' אבל בהא לא אמינא כוותך דכשם שידיר וכו': **ורבי שמעון.** דאומר דאין הכהנים מתכפרין בשעיר המשתלח הא קתני ברייתא ז) דהושוו ט) כלומר שמתכפרין בשעיר: **אמר לך מאי הושוו דבני בפרה ניהו.** אבל כל חד וחד מכפר בנדנפשיה (י) ישראל בדם השעיר והכהנים בדם הפר י': **אחד ישראל אחד כהן משיח ואחד כהנים.** מתכפרין בשאר עבירות בשעיר המשתלח: **מה כין ישראל לכהנים וכו' זו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר וכו':** **תנו רבנן וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר.** דכתיב כפר העלם דבר של צבור כו': **ואין שעירי עבודה כוכבים טעונים סמיכה.** וכ' סמיכות הן (י) פר העלם דבר של צבור ופר (י) הבא על כל (ד) המצות (כ) [דנמר מעיני עיני מפר העלם דבר של צבור]: **אלא באהרן.** כלומר בכהן ולא על גב הכהנים לא עבדו (ל) [עבודת כוכבים] סומך הכהן על השעיר: **חי.** וסמך אהרן וגו' השעיר חי (ויקרא טז):

רש"י בת"י

מתני' היא. [כמס' שקלים] תתנן [ותרגא מוחמות] היו במקדש [ועל אחד היה] כתוב גדי: **נסכי צאן.** זכרים ונקבות של גדולים ושל קטנים שהיה מביא בין גדול בין קטן בין זכרים ובין נקבה ולא [היה מביא מביתו] יין וכולה [אלא היה] נותן מעות [לגזבר והיה נותן לו] גזבר מוחם [שהיה כתוב עליו גדי [ומוסר להממונה] על הקלתות [ונכסים ט) דנסכיו [לא] היה לכם מוחם [זה] שמדה אחרת [היה לכם]. אלמא דנגדי דקתני תתקבת דנקבות בין גדולה ובין קטנה מדה [אחת לכן]: **מתני' פר הבא על כל המצות.** עבירה מכל המצות כגון [שהוציו] ב"ד שאלה מיתה [ומיתין] פר העלם דבר וסמיכה כתיב [ביה] ג) **ושעיר עבו"מ.** דכתיב בפרשת אלה לך ד) וכי מתנו וכו': **היורש סומך.** אם התנדב אביו קרבן עולה ושלמים ומת [סומך] היורש עליו: **ומימר.** אם המיר אותן בבהמה אחרת תמורה הלה עליהן ומתיבן קדושות כאילו המיר אביו: **גמ'** [**גמירי שפי סמיכות בלבור.** הילכך לא סגי דלא מעיל: וזה. שעיר המשתלח: **אהרן וכניו סומכים.** כדכתיב ה) וסמך אהרן את שתי ידיו הלכך ו) לאו עיקרן ואיני מצלים שתי סמיכות של לבור: **אף זה.** שעיר המשתלח אהרן וכניו מתכפרים בו על שאר עבירות חוץ מטומאת מקדש וקדשיו: **לעשמייהו.** דלאפלינו בעלמא דלרבי יהודה אהרן וכניו מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות חוץ מטומאת מקדש וקדשיו וכבעלים [כדי נהו יולי שמעון [אין] מתכפרין בו: **וכפר את מקדש הקדש.** [שנגמר] ההזאות כפר [ושעיר של] יום הכפורים כתיב בתחתי מיתת ל): **זה לפני ולפנים.** הא שעיר הנעשה [בפנים] ופר מכפרים על [טומאת] מקדש וקדשיו [שנטמנו] לפני ולפנים: **מובח.** שמכפרים על טומאה שנגע במזבח וכגון שהיתה לו ידיעה בתחלה בשגגת [ונעלם] ממנו טומאה זו לו [העלם קדש] ונגע בו ושעיר הנעשה [בפנים מכפר] עד שיודע ויביא קרבן עולה ויורד [כדאמר] בשבועות (ג.): **הושוו כולן.** כהנים ליים וישראלים הושוו בהאי יכפר כתיב מ) על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר [ולומר המכפר] בשעיר המשתלח מאחר עבירות דטומאת מקדש וקדשיו ליכא למימר דמכפר הוא דם הפר מכפר על הכהנים [ודם] שעיר [הפנימי] על ישראל לדבר הכל כדאמר בפ"ק דשבועות (יא.): **ר' שמעון אומר.** בהאי שעיר קאמרת דטומאת מקדש וקדשיו לא הושוו דכשם שדם שוידוי של שעיר המשתלח כו' כך וידוי בא פר כו': וקא פריך **ור"ש.** הילכי מלי למימר דאין כהנים מתכפרים בשעיר המשתלח: **הא דאי הושוו.** לכפרה אחת כהנים ליים וישראלים בהאי כפרה ניהו ולעולם אף בשאר עבירות כל חד מתכפר בחתיה בדאי דאמרן: הא דאמרת בשאר עבירות כו' פירוש יתירה הוא: **אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משיח.** לעיל מיניה [מייבי] בכפרת שעיר המשתלח ותקמר אחד כהנים כו' מתכפרים בו בשאר עבירות: **אלא שדם הפר מכפר על הכהנים.** ודם השעיר הנעשה בפנים על ישראל: **ת"ר הפר.** ומסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר: **חי.** על ראש השעיר הפר [ויקרא טז]:

וכפר את מקדש הקודש זה **לפני ולפנים** מועד זה היכל מזבח במשמעו. כפ"ק דשבועות (דף יג:) פירש בקונטרס דמיירי בטומאת שנטמאה לפני ולפנים לו בטומאת שנטמאה בטומאה דלא אשכחן דמכפר שעיר הנעשה בפנים אמשמה בטומאה ולאן פירש בקונטרס דמיירי בטומאת שנגנה לפני ולפנים לו נגע במזבח וקשה דאמאי בעי קרא הכא אכל חד וחד הא בפ"ב דשבועות (דף טז:) נפקא כרת בכולהו מחד קרא מדכתיב ומשכן ומקדש אם אינו ענין לטומאה שנטמא תנהו ענין לטומאה שבפנים ומאי מאחר דנפקא לן הכא בכולהו דמתכפרין לא מיבעי לענין כרת אלא חד קרא ועוד קשה הא דתניא בפ"ק דשבועות (דף ז:) וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל ז) שיש לי בענין הזה להביא שלש טומאות טומאת עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים וקאמר רבי שמעון ממקומו הוא ח) מוכרח הוה ליה למימר מהכא דעל כרחך בטומאת הקודש הכמוה מדבר ועוד דבסוף הוציאו לו (יומא פא.). מייתי לה אמתני' בנשפך הדם יביא אחר ויחזור ויזה תחלה בפנים וכן בהיכל וכן במזבח הזהב משמע דהדיא דלענין הזאות דרש דמזה על בין הבדים ועל הפרוכת ועל מזבח הזהב ושירי הדם על יסוד מזבח החיצון וקרי ליה למזבח החיצון עזרות לפי שהיה ט) בעזרה דאיכא עזרת הכהנים ועזרת ישראל דקדושתם שוה ליחשב ממנה שכינה ואע"ג דטולהו הזאות כבר כמיני ואפילו עיכונא דרשין מוכלה בפרק א) כ' דשבועות (דף טז) אם כילה כיפר ואם לא כילה לא כיפר אלעזרין אי קרא דלא תימא הני מילי לאהרן לחי כתב רחמנא וכפר הכהן אשר ישמח אותו ואשר ימלא ידו דלדרשין בעזרת כהנים וכתיב בתריה וכפר את מקדש הקודש: **הושוו כולן לכפרה אחת שמתכפרין בשעיר המשתלח.** אכל בשעיר הנעשה בפנים לא הושוו דאין כהנים מתכפרים בדדרשין בפ"ק דשבועות (דף יג:) דכתיב אשר לעם ואם תאמר לויים נמה מתכפרים לי בשעיר הנעשה בפנים אשר לעם כתיב ואיכא למאן דאמר בפרק הזהב (מולין קלא:) לויים לא מיקרו עם ואי בפרו של אהרן ניתו כתיב דהיינו כהנים ויש לומר דמתכפרין בשעיר הנעשה בפנים מאחר דכתיב יכפר אלו הלויים דאשמועינן קרא דמתכפרין:

ואין שעירי עבודת כוכבים **טעונין סמיכה.** ואילטריך קרא למעוטי דלא מיקף מפר העלם דבר של צבור דזה לבור והאי לבור מי נמי משום דר' שמעון מרבי להו בסמוך מדכתיב (ויקרא ד) וסמך ידו על ראש השעיר ור' יהודה מוקי לה לרבות שעיר נחשון ואיכא לא מסתברא ליה למימר דמהאי ממעט שעיר נחשון והמשעיר ירבה שעירי עבודת כוכבים משום דמהשעיר דכתי' גבי נשיא אית לן לרבויי עפי נמי שעיר נשיא כמו שעיר דנחשון ולי נראה דלהכי ליכא למימר [א] מי למעט [שעיר] נחשון משום דאי אמרת בשלמא שעיר אלא אי אמרת למעט לעולם לשתוק קרא מיניה דשעה מדורות לא ילפינן כדאמר פ' כל המנחות נאות מלה (לעיל דף עו.) גבי מנחת שמיני ללגונה: הא שעיר הנעשה בפנים ופר מכפרים על [טומאת] מקדש וקדשיו [שנטמנו] לפני ולפנים: **מובח.** שמכפרים על טומאה שנגע במזבח וכגון שהיתה לו ידיעה בתחלה בשגגת [ונעלם] ממנו טומאה זו לו [העלם קדש] ונגע בו ושעיר הנעשה [בפנים מכפר] עד שיודע ויביא קרבן עולה ויורד [כדאמר] בשבועות (ג.): **הושוו כולן.** כהנים ליים וישראלים הושוו בהאי יכפר כתיב מ) על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר [ולומר המכפר] בשעיר המשתלח מאחר עבירות דטומאת מקדש וקדשיו ליכא למימר דמכפר הוא דם הפר מכפר על הכהנים [ודם] שעיר [הפנימי] על ישראל לדבר הכל כדאמר בפ"ק דשבועות (יא.): **ר' שמעון אומר.** בהאי שעיר קאמרת דטומאת מקדש וקדשיו לא הושוו דכשם שדם שוידוי של שעיר המשתלח כו' כך וידוי בא פר כו': וקא פריך **ור"ש.** הילכי מלי למימר דאין כהנים מתכפרים בשעיר המשתלח: **הא דאי הושוו.** לכפרה אחת כהנים ליים וישראלים בהאי כפרה ניהו ולעולם אף בשאר עבירות כל חד מתכפר בחתיה דאמרן: הא דאמרת בשאר עבירות כו' פירוש יתירה הוא: **אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משיח.** לעיל מיניה [מייבי] בכפרת שעיר המשתלח ותקמר אחד כהנים כו' מתכפרים בו בשאר עבירות: **אלא שדם הפר מכפר על הכהנים.** ודם השעיר הנעשה בפנים על ישראל: **ת"ר הפר.** ומסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר: **חי.** על ראש השעיר הפר [ויקרא טז]:

ו) ת"ר פר שנון סמיכה כו' והשאר נמחק: ז) שאין נסכי שיין לנסכין דהני שהאיל דיה טעון שליטת הדיין לעשרון: ח) ונותן לו מעות על: ט) דהושוו כולם שמתכפרים: י) הפר כדקתני בשבועות: יא) למימר איסכא (א"ר) משום דאי אמרת בשלמא לדבות שעיר נחשון ניחא אלא כו' וחיבות חי למעט שעיר נחשון שעיר ליש ונמחק:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com